en magas társadalmi rangot foglalnak el." Nem sokat. Nyoma sincs a transzcendens dimenziónak, és a szerző más citátumai is mind azt a szálat állítják a középpontba, amelyben a földi élet áll a fókuszban. Néha hindú forrásokat is idéz, amely tradíciót ugyancsak egyáltalán nem érti.

Talán mindennél meglepőbb, hogy szerzőnk a középkor egyik legnagyobb misztikusát, teológusát, Eckhart Mestert is idézi, akinek írásai, nagyon magas szintű tanításai igazolják, hogy keresztény égbolt alatt is lehetséges „a legmagasabb" elérése. De vajon hogy látná át Benoist Eckhart Mester tanításainak hatalmas távlatát, amikor a pogányságában se lát mást, mint vidám, könnyed életet, ahol az ember csörgedező patakok mellett kövér szőlőszemeket eszeget, Orfeusz pengeti hangszerét, s nagyjából ennyi az „isteni" lét?

Tulajdonképpen a lényeg éppen ez: Benoist kimondott/kimondatlan Isten/transzcendencia-averziója. Evola soha nem dobálózott felelőtlenül a pogányság kifejezéssel – később *Pogány imperializmus* című művének címét is másként fogalmazta volna meg –, mégis mind nyugati, mind keleti vonatkozásokban pontos képét nyújtotta a szakralitás világában élő ember életének, s értéssel és átéléssel bemutatta élet-átlépésének megannyi lehetőségét, kezdve a szemlélődő utaktól a harcos háborún keresztüli győzedelmes halállegyőzésig. Benoist számára ezek teljesen ismeretlen területek. Ily módon könyve legfeljebb ideologizált történeti műként fogható fel, amelyből megtudható néhány külsőleges adalék a tárgyalt vallásokra vonatkozóan, azonban ezek is fenntartással kezelendőek.

A szerző az egyik interjúban kijelenti, hogy az elemi erkölcsi szabályok egyetemesek, ami azt valószínűsíti, hogy az úgynevezett „törzsfejlődés" során alakultak ki. E megnyilvánulás tulajdonképpen mindent a helyére tesz. Csak egy kérdés marad: vajon miért bajlódik az istenekkel, ha az evolúcióban hisz, mint megkérdőjelezhetetlen igazságban? Benoist és a „tudományos" szocializmus esztétikát, történelmet, irodalmat kutató képviselői között valójában annyi a különbség, hogy míg az utóbbiak megvetették vizsgálódásaik tárgyát, midőn puszta irodalommá és egy primitív, kezdetleges embercsoport képzelődéseinek „érdekes" találmányaivá degradálták azokat, addig ő kedvvel fordul feléjük – viszont nem kevésbé sérti méltóságukat. Míg a kommunisták „tudományos" kiszolgálói talapzatra sem állítják az isteneket, addig Benoist ledönti őket talapzatukról. Olümposzt nem ismer sem egyik, sem másik.

Milán Péter

Hegedüs Miklós
AZ ALGEBRA VÍVMÁNYAI AZ INDIAI MATEMATIKA KLASSZIKUS KORSZAKÁBAN
(Budapest, 2012, L'Harmattan)

A könyv látszólag szaktudósok, a matematika története iránt mélyebben érdeklődők számára íródott. Ám laikusként alaposabban belemélyedve is számos kérdés fogalmazódhat meg bennünk éppen e szaktudomány tudományfilozófiai hátterével, előítéleteivel kapcsolatban.

Először is kétségbe kell vonnunk a – Hegedüs Miklós által is látható ellenérzéssel tekintett – *„eurocentrikus (minden tudomány[t] a görögöktől származtató) felfogást"* (35. o.). Hogyan is tarthatnánk ki emellett, amikor egyértelműen kiderül, hogy példának okáért számainkat „arab" számoknak hívjuk ugyan, miközben kétségtelen, hogy e számok Indiából kerültek az arabokhoz, amint ezt a perzsa Al-Khwarizmi *Algorithmi de numero indorum* (Számolás indiai számokkal) című, latin fordításban fennmaradt, 825 táján született műve is tanúsítja. Bizonyos-

ra vehető továbbá a könyvecske első fejezete szerint, hogy tízes helyi értékes rendszert használtak indiai matematikusok már a Krisztus utáni 4–5. században. Persze a nyugati tudománytörténet „fősodra" ezek jelentőségét kisebbíteni iparkodik. A további fejezetek egyébként – többek között – a nulla fejlődéstörténetét, valamint négyzet- és köbgyökszámítást, a számtani és a mértani sorozatokat, illetve az általunk rendesen Pascal-háromszögnek nevezett alakzatot mutatják be. (Ez utóbbi legkorábbi ábrázolása Indiában 10. századi.)

Második megfigyelésünk, hogy a korábbi (szóalapú, illetve betűalapú) számábrázolási rendszerek különösen imponáló módon valósítják meg művészet és tudomány egységét, amennyiben *„nemcsak matematikai, de vallásos, mitológiai, kozmológiai témájú művekben is számos példa található gigászi számok (…) szanszkrit megnevezésére."* Továbbá *„a [Katapajadi-rendszer] a nullát is használó 10-es alapú helyi értékes rendszerre alapozva biztosít lehetőséget nagy számok ábrázolására szép, értelmes, verses formájú szövegkörnyezetben."* Vajon nem éppen az a nyugati gondolkodás egyik tragédiája, hogy oly korán és oly végérvényesen elszakadt egymástól tudomány, művészet, filozófia és vallás?

Végül megfogalmazhatjuk, hogy e könyv alapján jókora mértékben hamisnak bizonyul ama elképzelés, amely a keleti embert a gyakorlati problémák iránt kevéssé érdeklődőnek, örökké egyfajta köldöknéző révületben leledzőnek állítja be. A valóság ezzel szemben az, hogy *„a védikus szertartások feltételeinek megteremtéséért, pontos végrehajtásáért felelős papok közül néhányan a szigorú eljárások súlya alatt [? – M. T.] különböző tudományok szakértőivé váltak, így a védikus papság egy szűk rétege a geometriai alakzatok pontos kimérésének mezején a korai ind geometria (ksétra-ganita) úttörőjévé nőtte ki magát"* (55. o.) – írja Hegedüs Miklós annak a $\sqrt{2}$-nek a közelítő *számítása* kapcsán, melyre az ókori görög matematikában „nem számként" tekintettek és „irracionalitásának" fölismerése súlyos paradoxonokhoz vezetett.

Az pedig, hogy a föntiek ismeretében miért szükséges a mai szaktudományoknak az indiai (és egyéb keleti, távol-keleti) tudományos források jelentőségét csökkenteni, korukat folyamatosan „fiatalítani", és miképpen lehetséges a Nyugatot még mindig minden emberi tudás gyökerének és origójának tekinteni, további kérdéseket vet föl, amelyek világképünk alapjait kezdhetik ki. Ez pedig talán nem is lenne oly nagy baj.

Murányi Tibor